

cu cari l-a binecuvântat Dumnezeu, să tindă tot la mai multă perfecțiune sau desăvârșire, după zisa sfintei evanghelii: «*fiți desăvârșiți, precum este și tatăl vostru cel din ceriu*», și prin aceasta să se apropie tot mai mult de Dumnezeu, creatoriul său, și prin El de eterna fericire, scopul suprem al omului.

Acea sfântă credință ne spune, că oamenii își vor putea ajunge acel scop mareț numai cultivând simțul religios, sfânta legătură cu Dumnezeu, precum trebuie să cultive toți fiii cei buni legătura fiască cu părinții lor, și că acea sfântă legătură cu Dumnezeu se poate susține și întări numai prin biserica întemeiată de Domnul nostru *Isus Christos* pe peatra cea tare a credinții religioase.

De aceea s'au și întrunit oamenii, și așa și fericiii noștri părinți în societăți religioase după limbă și credință; de aceea s'au constituit în comunități bisericești. zidind biserici, în parohii, în eparhii și mitropolii, ca tot atâtea centre de legătură cu Dumnezeu, de cultivare a credinței religioase și de dezvoltare a puterilor sufletești, cu ajutoriul centrului celui mare al mitropoliei, dela care se inspiră, și se alimentează toate centrele mai mici, toate celelalte biserici, precum se alimentează prin inimă toate organele corpului omenesc.

Precum vedeți, iubiților mei fii și frați în Domnul, bisericile sunt tot atâtea centre de legătură cu Dumnezeu și dezvoltarea facultăților sufletești, de aceea la anumite ocaziuni, în Dumineci și sărbători, ne întrunesc la sinul lor, ca să întărească legătura între noi și Dumnezeu, apoi să ne lumineze și să ne învețe cele bune și folositoare, să ne înețe a iubi pe Dumnezeu, ca să ne iubească și El, a face voia Lui, ca să îplinească și El cererile noastre, să ne învețe a iubi și pe deaproapele nostru, ca să ne iubească și el pe noi. Să ne învețe a ne feri de cele rele și a face cele bune, după zisa sfintei evanghelii: «*precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor așisderea*». Ele sunt, cari în vieață, prin servitorii lor, în toate zilele imploară darul lui Dumnezeu asupra noastră, iar după moarte îngrijesc și de mântuirea sufletelor noastre, prin rugăciuni către Dumnezeu și prin pomeniri, cari ne mai țin și în plăcută amintire la posteritate, până în cele mai depărtate timpuri.

Din acestea vom înțelege, iubiților, că biserica nu este însași scopul ce-l urmărim, ci numai mijlocul, unicul mijloc puternic la ajungerea scopului ce ni l-a destinat preabunul Dumnezeu.

Precumcă biserica este unicul și cel mai puternic mijloc la ajungerea scopului ce urmărim, destulă dovadă, că ea e izvorul și cultivătoarea sfintei credințe religioase, că dela ea au emanat și emanează ideile mari și salutare, dela ea comunitatea de interese și de sentimente, cari produc nizuințele culturale; ea ne-a produs și ne-a inspirat pre acei bărbați mari ai neamului nostru, cari în toată vieața lor au lucrat la cultivarea limbei și a credinței străbune și prin aceasta la înaintarea noastră spre scopul destinat de Dumnezeu.

De aproape 2000 de ani a continuat biserica — chiar și când eră umilită și aservită, precum continuă și acum cu toată stăruința a-și împlini acea sublimă misiune, înființând și susținând cu mari jertfe felurite institute culturale, și totuș, durere, în timpul de acum se află și oameni cu învățătură înaltă, cari în iscusința lor presupunând a fi ajuns la cunoștința tuturor lucrurilor din lume, lasă a se înțelege, că știința în dezvoltarea ei actuală și ulterioară ar putea suplini credința, că prin urmare biserica, simbolul credinței, și-ar fi împlinit deja misiunea, și așa ulterioara ei conlucrare la binele și fericirea oamenilor, ar fi superfluă.

O mare și prea dăunoasă amăgire aceasta, căci precum spune și renumitul filozof Kant, una e știința și alta e credința, una e chemarea științei și alta este chemarea credinței. Știința ca product al minții are chemarea a cercetă și a cunoaște lucrurile ce se pot cuprinde cu mintea; credința însă ca însușire a sufletului tinde a cunoaște și a pătrunde și lucrurile ce nu se pot cuprinde cu mintea omenească. Și așa credința tinde a întregi și a suplini neajunsele științei.

Desconsiderarea credinței ar fi o mare și prea dăunoasă amăgire și din privința, că ar mai lipsi pe oameni și de tot ce au mai scump, de mângăierea și întărirea neapărat de lipsă în grelele împrejurări ale vieții, ar lipsi pe oameni de acea mângăiere, ce nu li-o poate da nici un bun și nici o putere lumească, nici știința oricât de înaltă, nici bogăția oricât de mare, nici dregătoriile oricât de frumoase, ci numai biserica cu sfânta credință, pe care nu o poate suplini nici un fel de bunătate și de știință lumească.

Voind a ne convinge despre aceasta, n'avem decât să privim numai în jurul nostru, iubiților, ca să aflăm mulți oameni cu știință înaltă, cu averi și dregătorii mari, și totuș atât de nemulțamiți și de nefericiți în sufletul lor, încât li este grea chiar și viața, iar aceasta numai pentrucă n'au credință religioasă; pe când altă mulțime de oameni, săraci, fără de știință înaltă, sunt mai veseli și cu mai multă plăcere de viață decât mulți bogați și cu știință înaltă, numai pentrucă au credință religioasă în sufletul lor.

De aceea repet, că lipsa, ori măcar și numai slăbirea credinței ar fi o mare rătăcire, ar fi cea mai mare nefericire pentru oameni, căci unde și-ar mai află mângăiere omul, care are de toate, dar n'are liniștea sufletului, ce-l torturează ziua și noaptea. Unde și-ar mai află mângăiere bolnavul, care și-a cheltuit averea cu doctoriile fără să fi aflat vindecare? Unde și-ar mai află mângăiere văduva, care deplânge moartea soțului și a fiilor ei? Unde și-ar mai află mângăiere soțul, care deplânge moartea soției sale? Unde și-ar mai află mângăiere orfanii rămași, așa zicând, între ceriu și pământ, cari deplâng moartea părinților lor? Unde și-ar mai află mângăiere părinții, cari deplâng moartea fiilor lor? Unde și-ar mai află mângăiere dosădiții și săracii, când văd pe cei bogați întru toate prea îndestulați? Toți aceștia și alții asemenea ar fi cei mai nefericiți, dacă s'ar mai lipsi și de sfânta credință, care le șoptește tainic, că fiind Dumnezeu deopotrivă părinte al tuturor, dacă n'ar răsplăti încă în această viață suferințele lor, atunci cu atât mai mult le va răsplăti în viața cea viitoare.

Afară de acestea este o mare întrebare, mai afla-s'ar bărbați virtuoși, cari să trăiască și să se jertfească pentru omenime, dacă ar încetă credința religioasă, care inspiră pe oameni la asemenea fapte nobile și mărețe? Tot asemenea mare întrebare este, dacă ar mai putea sustă și societatea omenească, dupăce chiar și revoluțiunile au convins pe oameni, că fără religie nu poate există ordine socială.

Precumcă numai cu știința fără de credință religioasă, nu se poate consolida o societate trainică, nici religioasă, nici națională, mai bine vom înțelege, dacă ne vom întrebă pe noi înși-ne: ce s'ar alege de noi când o parte din noi ar avea știință înaltă, dar n'ar avea credință, iar altă parte, mulțimea poporului, temelia existenței noastre, care nu-și poate însuși o știință înaltă, ar rămâne și fără asemenea știință și și fără de credință religioasă? Ce s'ar alege de noi, când cei cu știință înaltă s'ar izola de cei fără asemenea știință, iar cei cu credință s'ar izola și înstrăina de cei fără de credință religioasă? Ce ar mai putea paraliza prăpastia dintre unii și

alții, și cum am mai putea conlucra întruniți împreună la opul cel mare al viitorului, al binelui și al fericirii noastre, dacă ar lipsi dintre noi sfânta legătură a credinții, nouă tuturor comună, care de când există neamul nostru, ne-a încheșat într'osemenea societate ca într'ose familie? Răspunsul la acestea și-l poate cugetă fiecarele dintre noi.

Se va zice poate din partea celor cu știință, că acea legătură dintre noi s'ar putea susține și numai prin limba maternă. Oricât de puternică este și legătura limbei materne, să nu se uite însă, că limba este expusă mai multor influențe stricicioase, decât credința, ca însușire a sufletului, și să nu se uite, că în caz, când din nefericire s'ar periclita limba maternă, și numai singură credința ar putea susține legătura dintre noi. Dovadă despre aceasta sunt chiar unii conaționali ai noștri aruncați de soarte în locuri, unde nu se vorbește și limba noastră, pe care mulți din aceia au pierdut-o. N'au pierdut însă și credința străbună, care îi ține în strânsă legătură cu noi, pe când alți conaționali ai noștri cu știință înaltă, desconsiderând credința străbună și așa rupându-se de noi, s'au pierdut cu totul.

Dar și mai mare dovadă despre aceasta sunt alte popoare, și mai ales unul, cel mai împrăștiat în toată lumea, unde și-a pierdut cu desăvârșire limba maternă, și totuși prin credința comună, susține între sine comunitatea de interese și de sentimente, ajutându-se și sprijinindu-se unii pe alții în neajunsurile lor, cei dela răsărit cu cei dela apus, cei dela miazăzi cu cei dela miazănoapte ca și membrii unei familii.

Pentru a înțelege și mai bine superioritatea și puterea cea mare a credinței asupra științei, nu voi aminti ceea ce ne spune și sfânta scriptură, că sfinții și profeții numai prin credință «*au biruit împărății, au astupat gurile leilor, au stâns puterea focului, s'au întărit în slăbiciune, s'au făcut tari în războaie și au întors taberile străinilor în fugă*» Pavel Evrei 10, 33; nu voi aminti, că și martirii tot numai prin credință au suportat cu nespusă rezignațiune grozavele chinuri, torturi și moarte înfricoșată, încât chiar și când se ardeau pe rug se simțiau fericiți, că pățimesc pentru convingerile lor religioase: ci vă voi aminti numai, că și eroii cei mari, ca și ostașii cei viteji, nu cu știința, ci tot numai cu credința și-au câștigat eroismul și vitejia, precum a dovedit-o aceasta în timpul mai vechiu, între alții, și primul împărat creștin Constantin cel mare, carele numai cu puterea sfintei cruci, simbol al credinței, a învins pe puternicul său contrar Maxenție, iar mai târziu, între mulți alții și eroul Stefan cel mare, carele tot numai cu puterea credinței a eluat număratoarele învingeri enumerate de istorie, pe cari apoi le-a încununat tot cu atâtea monumente pioase, drept dovadă și recunoștință a sfintei sale credințe religioase.

Deși așa mai putea aduce încă multe asemenea dovezi mai proaspete, chiar și din zilele noastre despre puterea cea mare a credinței, mă mărginesc a Vă aminti încă numai, că și fericiții noștri părinți, nu cu știința înaltă, ce nu o aveau, ci numai cu puterea sfintei credințe au înfruntat grelele cercări de tot felul, câte au trecut și preste ei dealungul secolilor furtunoși, conservându-și ființa și existența.

Din acestea și alte asemenea convingându-ne, iubitorilor fii și frați în Domnul, că numai prin știință și fără de credință, nu ne-am putea consolida într'ose societate trainică, nici religioasă, nici națională, fără de care n'am putea lucra cu succes la ajungerea mărețului scop, ce ni l-a destinat adâncă înțelepciune a creatorului, ci încă ne-am diviza, izola și înstrăina unii de alții, ba ne-am și perde, precum s'au pierdut toți câți au desconsiderat credința; și convingându-ne, că numai prin biserica

străbună cu sfânta ei credință tuturor comună, ne putem închegea într'o asemenea societate lucrătoare, și că numai așa putem conlucra și noi la binele și fericirea noastră: avem cea mai sfântă datorință și cel mai mare interes, pe lângă cultivarea științei a ținea cu tărie și la sfânta noastră credință străbună, de a cărei binecuvântări ne-am bucurat deopotrivă în timpuri bune și rele, iar aceasta să o manifestăm și prin fapte, prin cercetarea bisericei și prin ținerea la sfintele așezăminte bisericesti. Căci scris este, că *«credința fără de fapte moartă este»*. Aceasta să o facem și pentru a strânge tot mai tare legătura cu poporul, care ușor se înstrăinează de ceice desconsideră credința lui și frumoasele datini religioase.

Dorind eu foarte a convinge pe toți ai noștri despre neprețuitele foloase ale credinței, precum și despre tristele urmări ale lipsei de credință, dar prevăzând, că debilul meu glas nu va ajunge și la cei din depărtare, nu-mi rămâne decât să apelez la toți binevoitorii poporului nostru aflători aici, și deosebi la voi fruntașilor încărunțiți în experiențe, rugându-vă să vă faceți apostoli binevoitori și luminători ai neamului, spunând și voi la toate ocaziunile, mai ales generațiunilor mai tinere, încă și cele ce ați văzut și ați experiat și voi în viață, și anume: cum înaintau și se ridicau în vechime, precum înaintează și se ridică și acum, chiar și din familii mai de rând, toți aceia, cari pe lângă știință, țin cu tărie și la credința religioasă. Și iarăș cum se ruinau și decădeau și în vechime, precum se ruinează și decad și acuma, chiar și din familii fruntașe, toți aceia, cari seduși de știința lor, desconsideră credința religioasă.

Spuneți, iubiților fruntași și bătrâni, celor cu vază, onoare și cu pozițiuni frumoase în societate, că numai așa vor putea trece asemenea bunuri și la fiii lor, iar celor ce le lipsesc, că numai așa le vor putea câștiga, dacă vor ținea cu tărie la credința religioasă.

Spuneți, iubiților fruntași și bătrâni acestea părinților, și mai ales maicelor, că dacă își iubesc pe fiii lor, și dacă doresc, ca acei fii să conserve onoarea și moșia părintească, și dacă voesc să se ridice la bunăstare și pozițiune onorifică în societate, atunci să inspire în sufletul lor simțul religios, încă din cea mai fragedă etate, precum fac aceasta toate maicele cele vrednice, începând de jos, până la cea mai înaltă aristocrație.

Spuneți, iubiților fruntași, că e frumoasă și folositoare știința și pentrucă descopere multe din ascunsele de până acum, și precum se prevede cu timpul va descoperi și mai multe. Nu va ajunge însă nici când a descoperi altă putere sufletească mai mare, care ar ajuta pe oameni a cunoaște și lucrurile ce trec preste hotarele minții omenești, precum îi poate ajuta numai *puterea cea magică a credinței religioase*.

Din asemenea convingeri au purces în trecut și purced și acum toate popoarele culte, din lumea mare, nu numai cele ce adoară pe unul adevăratul Dumnezeu, dar și cele ce adoară pe Iehova ori pe Alah, când pe lângă toată cultura și știința lor, n'au încetat și nu încetează a zidi biserici, temple și moschee tot mai frumoase și mai pompoase, și a înființa felurite institute și societăți religioase pentru tot mai multă desvoltare și cultivare a simțului religios, de unde a provenit și înaintarea acelor popoare în toate privințele. De aici au purces și fericirile noastre părinți, când au zidit număroase biserici și locașuri sfinte, tot atâtea simboale ale sfintei credințe religioase; de aici am purces și noi iubiților, când am zidit această biserică, sfânt simbol al sfintei noastre credințe, nu numai pentru Dumnezeu, carele

tot atât de sfânt este și fără de biserică, ci mai mult pentru folosul nostru sufletesc și trupesc. Și tot de aici au purces și acei binefăcători ai noștri, cari cunoscând însemnătatea și folosul cel mare al bisericii ni-au venit și nouă într'ajutor la zidirea acestei biserici catedrale.

Deși am firma convingere, că toți ceice ne-au ajutat la această zidire au îndeplinit aceasta, ca să-și satisfacă o dorință a sufletului lor; deși am firma convingere, că prea bunul Dumnezeu, care nu lasă nici o faptă bună nerăsplătită, le va răsplăti și acea faptă bună cu darurile sale cele mari și bogate, iar posteritatea le va păstră amintirea cu pietate, până în cele mai depărtate timpuri: totuș mișcat de recunoștință vin și eu, și din acest sfânt loc a mulțămii tuturor, din inimă, pentru binevoitoarele oferte, cu cari ne-au ajutat la zidirea acestei biserici, între cari cu omagială supunere amintesc pe Maiestatea Sa gloriosul nostru împărat și rege Francisc Iosif I, carele încă la prima colectă din anul 1857, ne-a donat 1000 de galbini, pe înaltul guvern al patriei pentru donul de 15,000 coroane, pe lângă alte 800 florini anual pentru susținerea catedralei, pe ilustra și de tot neamul nostru mult stimata nobilă familie de Mocsonyi pentru marimimosul don de 60,000 cor., pe ilustrul domn fruntaș Dr. Iosif Gal pentru 5000 cor. în eterna memorie a fericitei sale consoarte Ecaterina născută Agora; pe d-l Vasile Cora Soliman pentru 5488 cor., pe d-l Vasilie Stroescu pentru 3000 de lei, pe domnii Dr. Ioan Mihu, avocat, Pantaleon Lucuța, asesor consistorial, Stroe Beloescu și fericita Doamnă Johanna Bădilă pentru donurile de câte 2000 cor., pe Preasfințitul Domn episcop al Aradului Ioan I. Papp, apoi pe părintele arhimandrit vicar arhiepiscopesc Dr. Ilarion Pușcariu, pe părintele protosincol Dr. Eusebiu R. Roșca, pe părintele asesor consistorial Dr. E. M. Cristea, pe d-l Partenie Cosma, director de bancă, pe d-l Dr. Nivecerdea, avocat, pe d-l Ioan de Preda, avocat, pe d-l Nicolae Garoiu, avocat, pe d-l Mihail Cirlea, notar public, pe d-l Alexandru Lebu, proprietar, pe d-l Dr. Iancu Meșianu, proprietar, pe d-l Nicolae Jugănariu, comerciant, pe fericitul domn Sava Popoviciu, protopop, pe firma Steriu și compania și pe o Doamnă anonimă, fiecarele pentru donurile de 1000 coroane.

Dintre corporațiunile noastre bisericesti s'a distins onoratul comitet parohial din Cetatea-Sibiului cu 14,900 cor., adunate prin stăruința vrednicului său prezident d-l Parteniu Cosma, biserica sfântului Nicolae din Brașov cu 5000 cor., biserica din suburbiul Iosefin de aici cu 5000 cor., sfânta noastră mănăstire Hodoș-Bodrog cu 2000 cor. și biserica din Zărnești cu 1500 cor.

Dintre instituturile de bani s'a distins valorosul institut «Albina» cu un don de 10,000 de cor., Cassa de păstrare din Săliște cu 1000 cor. și societatea «Transilvania» cu 1000 de lei.

Dupăce numărul celorce au contribuit cu oferte sub 1000 de coroane este atât de mare, încât nici timpul, nici oboseala nu mă iartă să-i amintesc după nume, voi spune numai în general, că și la acele colecte s'au mai distins unele instituturile de bani cu contribuiri frumoase, apoi asesorii consistoriali și alți fruntași cu câte 500 până la 600 cor., protopopii noștri dela 200 până la câte 600 cor., preoții noștri dela câte 100, 200 până la câte 350 de cor., profesorii, învățătorii și număroși poporeni cu daruri ceva mai modeste, asigur însă pe toți, că numele tuturor sunt înscrise în acest pomelnic pentru pomenire la sfântul jertfelnic și pentru istorie. (Mitropolitul arată poporului pomelnicul). Deci le implor tuturor dela ceriu celor aflători în viață, sănătate, pace, mulțămire și îndestulare, întru mulți ani fericiti,

(corul cântă «mulți ani») iar celor trecuți din viață le implor mântuire și vecinică fericire (corul cântă «în veci pomenirea lor»).

Prin cele până aici arătate crezând, că după debilele mele puteri, voi fi satisfăcut măcar în parte așteptării voastre, iubiților mei fii și frați în Domnul, mă întorc către acela, în al cărui sfânt nume ne-am întrunit aici, și în a cărui onoare și mărire am întemeiat acest sfânt Sion, mă întorc către Tine Dumnezeul părinților noștri, carele prin unul născut fiul tău Domnul nostru Iisus Christos ne-ai incredințat: «*că toți ceice caută, Te vor afla, că celor ce bat le vei deschide și celor ce cer le vei da*», cerând și rugându-te ferbinte, să primești dela noi fiii tăi smeriți, modestul prinos adus la zidirea acestei sfinte biserici, menite a educă un popor tare în sfânta Ta credință, un popor iubitor de progres și de ordine, carele în dragoste și alătura cu celelalte popoare din iubita noastră patrie, să conlucre la opul cel mare al păcii. Tot așa de ferbinte Te rog să faci această sfântă biserică, pentru toți, începutul unei ere nouă de bine și fericire; s'o faci izvor nesecat de credință, dându-i acea putere neînvinsă, ce ai dat-o și modestelor biserici din trecut, să o faci adăpost puternic al sicriului sfânt, care ne conservă cele mai prețioase tesaure pământești: credința și limba strămoșească; să o faci făclie luminătoare în cărările cele întunecoase ale acestei vieți și să ascuți și să împlinești rugăciunile, ce ți-se vor aduce prin ea ziua și noaptea. Când se va închide ceriul, să ne dai ploaie la bună vreme pentru rodirea pământului, când se vor ivi morburi și neputințe, Tu să le încetezi, când se vor întâmplă turburări și răsboaie, Tu să le stângi, când se vor ivi împărecheri și neînțelegeri între noi, Tu să le delături și să inspiri în noi în măsură tot mai mare dragostea către Tine și către deaproapele nostru, iubirea de patria mamă, și alipirea către părintele ei, gloriosul nostru împărat și rege Francisc Iosif I și întreaga sa casă domnitoare, și prin venirea prea sfântului Duh, să reverși Darul și binecuvântarea Ta nu numai asupra noastră și alor noștri, dar și asupra tuturor celor ce adoară preasfânt numele Tău, acum și în vecii nesfârșiți. Amin.»

Când a pomenit I. P. S. Sa către finea vorbirii pe Maiestatea Sa împăratul și regele nostru *Francisc Iosif I*, carele ni-a dat concesiunea pentru adunarea fondului de zidire, contribuind și însuș cu 1000 galbini, corul mixt compus anume din 140 membri și condus de profesorul *Timoteiu Popovici* a întonat: «*Mulți ani*». Asemenea și la amintirea tuturor celor ce au contribuit cel puțin cu suma de 1000 cor.; iară când s'au pomenit cei morți dintre binefăcătorii catedralei, corul a cântat: «*In veci pomenirea lor*».

După cuvântare s'a început liturgia festivă, la oarele 10, oficiată de aceiași preoți slujitori.

Răspunsurile le dă corul mixt.

Afară, la oarele 10 și un sfert, sosește miliția cu muzica în frunte: infanterie, honvezi, husari, artilerie și soldați dela tren. Muzica cântă marșuri românești.

Nu preste mult sosește generalul de divizie, loctiitoriu comandantului de corp (absent din Sibiu), locotenent-mareșalul campestru *Laube*,

care primește raportul comandantului, și apoi intră în biserică, însoțit de alți trei generali, și de mai mulți ofițeri superiori ai garnizoanei.

Ceva mai înainte sosiseră și căpeteniile tuturor oficiilor publice din Sibiiu în frunte cu comitele suprem și comes al Sașilor *G. Thalmann*, cum și reprezentanții celorlalte confesiuni din Sibiiu.

Catedrala eră îndesată de lume, iar afară pe stradă asemenea lume multă.

Sub decursul liturgiei miliția a fost comandată de mai multe ori «*La rugăciune*», iar la oarele 12 fără un sfert liturgia fiind terminată, miliția pleacă acasă, tot în sunetul muzicei.

În biserică se mai face împărțirea anaforei și stropirea publicului cu apă sfințită; apoi preoțimea slujitoare să reîntoarce în sunetul clopotelor la reședința arhiepiscopicească în aceeaș ordine observată la plecare. Erau oarele 12 și un pătrar.

Banchetul.

La oarele 2 s'a ținut banchetul. La cel din sala dela «*Gesellschaftshaus*», au luat parte 250 inși. Indată după sosirea mitropolitului, însoțit de episcopul Aradului și de clerul superior, de generalii, oficerii și de căpeteniile oficiilor publice, se începe servirea mâncărilor.

Sub decursul mesei a cântat muzica militară dela regimentul 2 de infanterie piesele cuprinse în programul următor: Uvertură la opera «*Ruy Blas*» de Mendelssohn. Vals din opereta «*Die lustige Witwe*» de Lehar. *Cântecul favorit al Reginei României*, de *Opincariu*. Fantasie din opera «*Lohengrin*» de Wagner. *Putpouriu românesc*, de St. Ziony. Fantazie din opera «*Carmen*» de Bizet. «*Mândruliță dela munte*», arie națională de Ștefănescu și Fragmente din opera «*Fledermaus*».

Piezele românești au fost viu aplaudate și apoi bizate.

La friptură se servește Champagner.

Înaltpreasfinția Sa mitropolitul Meșianu se ridică de pe scaun, și după dânsul se scoală în picioare toți cei dela masă. I. P. S. Sa constată, că dacă avem noi Români ortodocși aceea ce avem, mitropolia noastră, autonomia noastră, și dacă acum avem și catedrala noastră, este a se mulțămî în mare parte Maiestății Sale gloriosului nostru împărat și rege Francisc Iosif I. Ridică deci primul păhar întru sănătatea Maiestății Sale. Puternice strigări de «*Să trăiască*» răsună în sală, iar muzica militară întonează imnul «*Doamne ține și protege*», ascultat de toți în picioare.

Nu peste mult se ridică să vorbească distinsul fruntaș din Bănat, d-l *Coriolan Brediceanu*, deputat în cameră, și — între aplauzele publicului — vorbește pentru mitropolitul în modul următor:

«Excelență!

Cu sfială fiască, vin să mă închin tronului mitropolitan.

Vin să mă închin celuia, care cu binecuvântarea cerească și voința bisericii, clerului și a poporului, ocupă acel scaun.

Vin să mă închin I. P. S. Sale arhiepiscopului și mitropolitului Ioan Mețianu, capului bisericii noastre gr.-or. române.

Vin în numele poporului român creștin să îl felicit pentru sfârșirea și sfințirea măreței catedrale mitropolitane, acest monument de fală, mândrie și biruință, a bisericii și a neamului nostru.

Strămoșilor noștri nu le-a fost iertat nici să se gândească la înălțarea unui așa locaș lui Dumnezeu, și văzând pe acele timpuri triste asemenea locașe la alte popoare, numai un suspin de desnădăjduire ieșea din mâhnitul lor pept.

Ce strămoșii noștri nu au visat, ce moșii noștri au dorit, ce părinții noștri au pornit — Tu iubitul nostru părinte ai pus în lucrare și ai desăvârșit, și cu binecuvântarea ceriului ai sfințit. Degetul lui Dumnezeu arată:

Că poporul român a pornit înainte, — nu mai *trăgnește* de greutateți — ba acelea-l întăresc și îi iuțesc pașii spre uimirea celor ce-l încunjoară.

Inaltpreasfinția Ta, carele până la cea mai înaltă treaptă bisericească ai rămas credincios și bun cunoscător al inimei acestui popor brav și cu înclinări nobile — ai mers cu cel mai frumos exemplu în fruntea lui.

Poporul vede ceace lui Dumnezeu îi place și ce este spre mărirea sa. Sub conducerea unui păstor bun ca Excelența Ta, poate ajunge, precum a ajuns, să vadă cu ochii catedrala sfințită azi.

Poporul crește, se însuflețește și întărește în credința, că cu puterea sa, sub conducere înțeleaptă ca a I. P. S. Tale poate ajunge scopuri bune, drepte și mărețe.

Precum în cea mai mică comună poporul cu mic cu mare e mândru pe bisericuța sa, care strânge sub altariul Domnului pe toți și-i mângăie pe toți, așa ori și care Român, văzând această catedrală a bisericii gr.-or. române, cu ochii ridicați — făcându-și cruce — va privi-o, și văzându-o frumoasă, pompoasă, măiestoasă, *un simț va săgeta inima, un gând va fulgera mintea sa: sunt mândru că sunt român, creștin* — și va binecuvânta pe toți cari au contribuit cu bani, cu osteneală și jertfă la ridicarea ei, în prima linie pe I. P. S. Ta.

Desnădăjduirea de odinioară a perit, și pornirea înainte la fapte bine plăcute ceriului, bisericii și națiunii i-a luat locul.

Inaltpreasfinția Ta cu fapta, cu muncă neobosită, cu stăruință neîntrecută, cu jertfă nemărginită ai purtat făclia biruinței cu o modestie deamă de *conștiința curată*.

Știe clerul și poporul din faptele I. P. S. Tale, că *fapta bună are în sine răsplată*.

Știe, că fapta măreață are în sine mărirea săvârșitoriului ei.

Dar știe clerul și poporul, că *recunoștința* zămislește în inima omului sămânța faptelor bune.

Cu iubire fiască și preamărire sinceră depunem această recunoștință la picioarele scaunului mitropolitan al Excelenței Tale.

Auzit-am sunetul armonios al clopotelor dela catedrala mitropolitană. Ascultă I. P. S. ehoul la acel sunet. E baterea înfierbântată a inimilor române, care îmbi-

nându-se cu rugăciunile fierbinți înălțate la tronul divin, fac să se deschidă bolta cerului, de unde văd pe marele antecesor Șaguna privind cu mândrie asupra clerului și poporului pornit pe calea deșteptării deștelenită de el, și încrucișând mâinile sale sfinte spre binecuvântare se îndreaptă către Tine I. P. Sfințite și binecuvântându-Te auzii glasul: Vrednic este urmaș mie, fiți binecuvântați!

Vrednic este, strigăm și noi. Veniți moșnegi, frați și surori, cu mic cu mare, veniți cu semnele biruinței, veniți să încunjurăm tronul și pe Excelența Sa cu laurii iubirei, alipirei și a recunoștinței noastre. Și cu adâncă pietate să înălțăm către Atotputernicul ruga noastră, ca să-l țină în deplină sănătate la mulți ani».

Domnul *Parteniu Cosma*, toastează pentru guvernul actual, făcând întâiu cu multă dreptate pomelnicul faptelor guvernelor din trecut. A vorbit următoarele:

«In statul nostru, ca și în alte state cu guvern parlamentar, pentru toate dispozițiunile legale ale suveranului sunt răspunzători consilierii săi — guvernul parlamentar.

Se cuvine deci, ca la solemnitățile, unde la primul loc ne aducem aminte de binefacerile Domnitorului nostru, să nu trecem cu vederea pe consilierii săi, pentru că și al lor este meritul pentru acele binefaceri, iar pentru dispozițiunile asupritoare numai a lor este răspunderea.

Cu sinceră recunoștință pomenim pe bărbații de stat, cari au constituit primul guvern constituțional, și în special pe contele Andrassy Gyula, fostul ministru-prezident și pe bar. Eötvös Jozsef, fostul ministru de culte și instrucțiune publică, cari nu numai au înarticolat între legile statului autonomia bisericii noastre și au exoperat sancționarea statutului nostru organic, dar întru toate dispozițiunile lor au dovedit o bunăvoință și un simț de dreptate față cu biserica noastră, tractându-o în mod egal cu celelalte biserici autonome din patrie.

Acel guvern pusese chiar și bazele unei secțiuni gr.-or. române în ministeriul de culte și instrucțiune publică, precum are bunăoară și astăzi biserica catolică, în care se puteau rezolvi afacerile noastre bisericesti și școlare, în deplină cunoștință de cauză, în mod obiectiv și adevărat patriotic.

Aveam adecă atunci în acel ministeriu un secretar de stat, pe d-l George Ioanovici, un consilier ministerial, pe d-l cav. Ioan de Pușcariu, un concipist ministerial pe Roșescu.

Această bunăvoință — durere — nu o putem constata și despre guvernele ieșite din sinul partidului poreclit «*liberal*», creat de fie iertatul Tisza Kálmán, cari ne-au tractat foarte mașter.

Aceste guverne, să trecem preste legile asupritoare create de ele, iar din număroasele cazuri concrete inspirate de neîncredere față cu biserica noastră, să amintesc numai două — nu numai ne-au lipsit de toți funcționarii de legea și naționalitatea noastră în ministeriul de culte și instrucțiune publică, ci ne-au lipsit chiar și de ajutoarele cari le aveam de sub absolutism, iar în era constituțională trecute în budgetul cultelor.

Dar toate lucrurile omenesti având un sfârșit în lumea aceasta, cu ajutoriul lui Dumnezeu și cu al fiului întemeietoriului partidului liberal, acel partid cu guvernul și sistemul său cu tot s'a prăbușit — îmi place a crede pentru totdeauna, dând loc guvernului actual compus din cei mai celebri conducători ai partidelor

coaliat anume *pentru estermnarea sistemului liberal* din bărbați de stat cu vederi largi, cari au luat asupra-și și angajamentul de a executa voia Maiestății Sale, *ca legislativa Ungariei să se clădească pe baze democratice, pe baza sufragiului universal.*

Guvernul actual s'a și apucat cu toată energia a rupe cu tradițiunile guvernelor liberale și a curăți administrația statului de o parte a păcatelor acelu sistem nedrept.

Conduși de speranța, că ajuns odată în situație normală, *va da și de ranele deschise ale bisericii noastre*, și dacă nu mai mult, ne va mângăia și pe noi cel puțin cu «*restitutio in integrum*» ceea ce este deviza lui — *să închinăm pentru guvernul actual al Maiestății Sale!*

Să trăiască!»

Domnul *Nicolae Ivan*, asesor consistorial, toastează pentru armata Maiestății Sale și reprezentanții ei, aflători de față, în special pentru d-l general de divizie *Laube*. A spus următoarele:

«Instituțiile reclamate de necesitățile vieții de stat sunt mult puțin schimbătoare, și-ți cade bine când te poți opri la o instituție de caracter statornic, cum este armata. Armata, domnilor, nu este numai un razim puternic al tronului și dinastiei, ci și o chizeșie pentru întregitatea monarhiei și pentru desvoltarea pacinică a popoarelor cari constituie statul. Mai ales în statul nostru poliglot armata noastră are un rol și mai important ca în alte state, pentru că prin spiritul ei tradițional cultivă egala îndreptățire, dorită și de poporul nostru. Și de aceea armata se și bucură de adânc înrădăcinată stimă până în straturile cele mai de jos ale poporului nostru și aceasta își află de acolo explicarea, că chiar și biserica noastră în rugăciunile ei imploară asupra domnitoriului și armatei binecuvântare.

Ca reprezentanții unui popor democratic, cari nici când n'au reclamat privilegii în contul altor popoare, ci am stăruit și stăruim numai pentru egala îndreptățire, care află în armată cel mai puternic ehou, ridic pocalul meu în onoarea reprezentanților armatei dela această masă festivă, și anume în onoarea Excelenței Sale locotenent mareșal campestru Adalbert de Laube. Să trăiască!»

Laube răspunde imediat, într'un frumos toast ținut în limba germană. Mulțamește pentru invitarea făcută militarilor de a azistă la sfânta sărbătoare de astăzi. Spune, că soldatul încă urmărește scopuri ideale, ca și biserica. Soldatul stă gata să se jertfească, să moară, când cere trebuința. Dar stă gata să se jertfească și pentru popoare, pentru *toate popoarele monarhiei!* Aduce elogii Inaltpreasfințitului mitropolit *Mețianu* și golește paharul întru sănătatea mitropolitului.

Protosincelul *Dr. Eusebiu R. Roșca* toastează pentru reprezentanții confesiunilor cari au onorat cu prezența lor întrunirea aceasta.

Eră anume reprezentate confesiunea gr.-cat. română, romano-catolică, evanghelică-luterană și reformată-calvină.

Toastul a fost următoriu:

«Excelența Voastră!
Preestimaților Domni!

Ziua de astăzi este zi de bucurie, nu numai pentru credincioșii bisericii noastre ortodoxe române din arhidieceza Transilvaniei, nu numai pentru credincioșii provinciei noastre mitropolitane ortodoxe române din Ungaria și Transilvania, nu numai pentru credincioșii bisericii ortodoxe orientale, cari deși în diferite limbi aceeaș unitate de credință mărturisesc, dar este zi de bucurie pentru întreg creștinismul, pentru că un templu nou și măreț, un locaș nou s'a sfârșit și s'a ridicat întru mărirea și lauda lui Dumnezeu.

Creștinii, cari aderăm la învățăturile mântuitoare ale lui Iisus Christos, ne deosebim astăzi în cele ale formei de cult, după cum dăm expresiune sentimentului nostru religios; ne deosebim în normele de organizare, după cari tindem a asigura consistența și tăria propovăduirii cuvântului lui Dumnezeu: dar suntem una în ceea ce privește principiile cardinale de credință și suntem aceeaș în ce privește propagarea învățăturilor sublime evanghelice de morală, a *dragostei creștine*.

Acestei dragoste creștine este a se atribui, că la prăznuirea acestei sărbători înălțătoare de inimi în special pentru noi fiii bisericii ortodoxe române din arhidieceza Transilvaniei s'au asociat și toate confesiunile din iubita noastră patrie.

Și pe când cu adevărată plăcere și mulțămire sufletească putem face această constatare, dați-mi voie să-mi ridic pocalul în sănătatea *reprezentanților confesiunilor*, cari ne-au onorat cu prezența lor.

Să trăiască!»

Urmează patru răspunsuri. întâiu răspunde nemțește *Dr. Teutsch*, vicariul superintendentului săsesc din loc, astăzi el însuș superintendent. Constată, că sărbătoarea de astăzi a fost sărbătoarea *păcii*, necesară mai ales după frământările din zilele din urmă. (Aluziune la alegerile pentru cameră). Constată mai departe, că bisericile au *caracter național*; și după ce fiecare biserică propagă pacea, *trebuie* să ne vină pacea și pe teren național. Spune, că aceasta nu e *prima* catedrală a Românilor ortodocși din Ardeal. Au mai avut ei catedrală, pe care însă au pierdut-o, nu din vina lor. Dorește, ca după ce bisericile au un fundament comun, înălțarea omului în sfere mai înalte, să-și împlinească cu succes această misiune și noua biserică catedrală, *acest nou factor cultural*. Dorește, ca precum turnurile catedralei și sunetul clopotelor ei vestesc departe, departe, existența acestei biserici, așa și cuvintele sale să afle răsunset în mari depărtări, că datorința noastră a tuturor este: *să fim credincioși poporului, patriei și domnitorului*.

Răspunde tot nemțește abatele *Gidófalvy*, mort în 1907, care dorește, ca clopotele catedralei române să sune în perfectă armonie cu clopotele celorlalte biserici din apropiere, pentru ca pace și înțelegere să fie *între confesiuni și naționalități*. Golește paharul întru sănătatea mitropolitului.

A vorbit apoi ungurește protopopul reformat *Nagy*. Dorește, ca frumoasa catedrală, ridicată din filerii săracilor și din galbenii bogaților să-și împlinească cu succes deplin frumoasa misiune, iar mitropolitului îi dorește multe zile de bucurie, ca cea de astăzi.

Protopopul *Togan*, reprezentantul bisericii greco-catolice române, constată, că sărbătoarea de astăzi are însemnătate pentru întreaga românie, pentru istoria generală română. Momentele aceste festive agită și inimile credincioșilor bisericii greco-catolice române, pentrucă totdeauna se bucură fratele de bucuria fratelui, sora de bucuria celorlalte sori, și pentrucă *sângele nu se face apă*.

Ridică păharul pentru neconturbata conlucrare a celor două biserici suori române, puse în serviciul aceluiaș popor, cu aceleași aspirațiuni.

Toastează apoi asesorul consistorial *Dr. E. Miron Cristea* vorbind următoarele:

«Oprezece veacuri s'au împlinit acuma, de când strămoșii noștri — pe atuncia *Romani* — au sădit în grădina plaiurilor din aceste ținuturi «*cu codrii verzi de brad și câmpuri de mătăasă*» răsadul, din care s'a plămădit neamul românesc. Și nu este popor pe lume, care — deodată cu odrăslirea sa ca individualitate etnică — să se fi născut și *creștin*, ca și poporul nostru. De aceea țaranul român — tăria și temelia noastră — la întrebarea: de ce religie se ține? răspunde cu vorba plină de înțeles: «Eu mă țin de *legea românească*», pentrucă din acelaș leagăn a răsărit atât *românismul* cât și *creștinismul* neamului său.

Atât sunt de concrescute și nedespărțibile aceste două elemente ale ființei neamului nostru, încât nu veacuri, ci chiar milenii de împrejurări vitrege, nu au putut slăbi tăria lor.

Meritul, că aceste două momente nu numai n'au perdut din intensitatea lor originală, ci — contopite în steaua strălucitoare a legii noastre românești — au condus neamul nostru cu deplină izbândă prin toate valurile furtunoase ale timpurilor trecute și pentru noi pline de vânturi neprielnice: este al *bisericuțelor de lemn*, cari cu zmerenie își înalță modestele lor turle din vârful dealurilor și colinelor, unde le-au așezat evlavia părinților noștri.

Bârnelor simple, dar cioplite din dumbrăvile hrănite cu sângele străbunilor noștri, răpuși de nenumărații dușmani necreștini — au inspirat preoțimei slugitoare la altariul ce-l cuprind, cuvinte pline de farmec, cu cari au dat poporului — îngenuchiat înaintea lui — pururea deplină mângâiere în toate sbuciumările sale aproape bimilenare, legându-i inima de credința strămoșilor.

Vouă bisericuțe de lemn, cari ni-ați mângâiat, ni-ați întărit, ni-ați fost scut și adăpost puternic al legii, al limbii și al celor mai scumpe tradiții strămoșești, vă aduc eu prinosul recunoștinței întregului neam în această zi de mare și epocal praznic, dorind, ca noua, pompoasa și monumentală catedrală, pe care — cu ajutoriul ceriului — astăzi am predat-o sfintei și româneștei sale destinațiuni, nu numai să ofere acelaș adăpost și scut puternic credincioșilor ei, ci să întrupeze în sine toată tăria miilor de biserici din întinsa noastră vlădicie, căci atunci siguri putem fi, că glasul

clopotelor ei va fi glasul duios al mamei, care va electriza, va încălzi și legă inimile tuturor fiilor ei și va susține pe vecie unitatea credinței românești.

La ziua epocală de azi, care a desăvârșit prin actul sfințirii catedralei faptele mărețe ale mitropolitului *Andrei* și a pecetluit îndeosebi lucrările pentru reînvierea mitropoliei Bălgradului, am fi simțit o mai mare bucurie în sufletul nostru, dacă am fi putut saluta între noi pe toți arhierii mitropoliei noastre ortodoxe române din patrie, adevărat și pe conlucrătorul marelui *Andrei*, pe P. S. Sa episcopul *Nicolae al Caransebeșului*, rostind astfel din plină inimă: «*Iată acum ce e bun, sau ce e frumos, fără numai să fie frații împreună*». Însă venerabilul episcop al Caransebeșului, reținut de greutatea bătrânețelor, n'a putut fi de față în persoană, ci l-a reprezentat o deputațiune compusă din preavaloși bărbați. Deci cu atât mai mulțămitori trebuie să fim P. S. Sale episcopului Aradului, părintelui *Ioan Papp*, care prin participarea sa la praznicul zilei de azi a mărit bucuria noastră și a poporului nostru.

Vă rog deci, să închinăm un pahar în sănătatea P. S. Sale, dorindu-i să trăiască la mulți ani.»

Ultimul toastant oficios a fost d-l *Dr. Liviu de Lemény*, care — mâncând dela cuvintele celorce au vorbit despre pace — constată, că poporul român a fost totdeauna pentru pace, n'a atacat, ci s'a apărat. Trecând apoi la altă serie de idei, spune cum Românii au avut multe întruniri de însemnătate mare în orașul acesta. Ridică paharul pentru reprezentantul acestui oraș, primariul *Drotleff*.

Preasfinția Sa episcopul Aradului *Ioan I. Papp*, răspunzând la toastul asesorului *Dr. E. M. Cristea*, mulțămeste mitropolitului pentru că l-a invitat la această frumoasă sărbătoare. Mulțămeste și toastantului pentru cuvintele sale. Dar Preasfinția Sa n'a venit la Sibiu, ca să-și audă vorbe de laudă, ci mânat de conștiința împlinirii datorinței sale. Dorește, ca virtuțile teologice, credința, dragostea și nădejdea să fie sădite tot mai bine în poporul nostru, temelie bisericii și a existenței noastre și ridică paharul *pentru popor!*

Mai vorbește primariul *Drotleff* (nemțește), mulțămind d-lui *Lemény*, apoi deputatul *Dr. Nicolae Șerban* pentru preoțime, și în urmă asesorul *Nicolae Ivan* pentru arhitecții, cari au făcut planurile și au zidit catedrala.

Al doilea banchet.

Dorința celorce au aranjat festivitățile sfințirii a fost, ca banchetul să se țină la un singur loc, luând parte toți dela «vlădică până la opincă», ca astfel să se păstreze până la sfârșit unitatea atât de mult dorită și la noi în mare parte și frumos practică în viața noastră socială, dară a fost preste puțință a află o sală atât de mare, care să cuprindă pe toți. Astfel a trebuit să se despartă publicul, mergând o parte în sala din grădina «Hermann».

Aici a fost prezidat banchetul de arhimandritul vicariu arhiepiscopesc *Dr. Il. Pușcariu*. La această masă au luat parte preste 300 persoane, domni și doamne, în cea mai mare parte preoți, precum și mulți țărani.

Șirul toastelor l-a început vicariul *Dr. Ilarion Pușcariu*, ridicând paharul în sănătatea Maiestății Sale regelui. Toastul a fost ascultat în picioare și la urmă acoperit cu aplauze.

A vorbit apoi asesorul *Mateiu Voileanu* pentru mitropolitul; preotul *Nicolae Cărpinișan* din Răhău pentru guvern, dorind ca Dumnezeu să-l lumineze și încălzească de porniri binevoitoare față de poporul nostru. Preotul *Iosif Maximilian* din Brașovul-vechiu accentuează vrednicia consistoriului arhidiecezan, în frunte cu vicariul *Dr. Ilarion Pușcariu*, pentru promovarea intereselor bisericeii și munca stăruitoare întru zidirea catedralei. Inchină pentru consistoriu și *Dr. Il. Pușcariu*.

Și-a ridicat apoi cuvântul profesorul seminarial *Dr. Ioan Lupaș*, care într'o vorbire măiastră desfășură paginile cernite ale trecutului nostru și credința nestrămutată în legea străbună a neamului nostru, care a înfruntat toate urgiile veacurilor și a ajuns astăzi la întruparea Sionului dorit de toată suflarea românească. În cinstea acestui vrednic neam românesc își închină pocalul.

Pentru d-l profesor *N. Iorga* a vorbit în fine *Sebastian Stanca*, accentuând în cuvinte de admirație apostolia dragostei lui de neam. La dorința întregii mese s'a ridicat apoi d-l Iorga și într'un graiu dulce românesc cu lacrimi în ochi a adus prinos de dragoste fără hotară popoului românesc.

Conductul cu torțe.

Ziua, care a fost sorocită să vadă înfăptuită ideea strălucitului arhieru Andreiu, a văzut și manifestația de stimă a multor sute de credincioși și cătră capul de azi al bisericeii noastre Ioan și cătră sfetnicii săi, anume în conductul cu torțe, aranjat Duminecă seara.

La 7 oare seara, sub conducerea profesorului *Tim. Popovici*, au plecat din seminariul «Andreian» în șire dese elevii din acest institut, prin strada Măcelarilor și a Poplăcii, spre piața Hermann. Aproape de oficiul erarial așteptă capela orășenească, și acolo s'au oprit cu toții. Cei din frunte au aprins lampioanele, iar din amândouă părțile acestora și a celor ce aveau să cânte în fața reședinței, se înșiruiă nesfârșit numărul altor tineri, cu torțe de rășină în mână. Au fost 40 de lampioane și 200 torțe aprinse.

În ordinea aceasta, în frunte cu lampioanele, apoi cu capela orășenească urmată de cântăreți, străjuiți cu toții de torțele sfârăetoare și de

imensul public de alături, au plecat toți pe strada Cisnădiei, prin piața mare și pe strada Măcelarilor până la reședința arhiepiscopescă. Capela a cântat diferite marșuri în tot lungul drumului.

La reședință a ajuns convoiul la oarele 8 seara. Catedrala eră feeric luminată.

Ajungând în dreptul reședinței, din înălțimea unei catedre, într'o tăcere neobicinuită între atâția inși, deputatul sinodal *Mihail Cirlea* din Abrud a rostit următoarea cuvântare:

«Excelență, Inaltpreasfințite domnule arhiepiscop și mitropolit!

Lumina răspândită de flăcările torțelor noastre e puternică și intensivă. Totuș nu e suficientă de a reflectă în măsură recerută de pe fețele noastre bucuria ce o simțim, dat fiindu-ne dela bunul Dumnezeu, ca o catedrală să avem, atât de monumentală, dat fiindu-ne să ajungem ziua măreață de azi, în care s'a sfințit această deamnă casă a lui Dumnezeu, dat fiindu-ne ca din incidentul acestei epocale sărbări să putem aduce Excelenței Voastre ovațiunile noastre cele mai omagiale.

Dar bucuria aceasta a noastră numai atunci poate să fie într'adevăr mare, dacă ne gândim că înainte de aceasta numai cu vre-o câteva decenii unde și ce am fost, și dacă vedem, că azi unde și ce suntem?

Trăiesc încă unii din generația de pe acel timp, când marele arhieru *Andrei*, atunci vicariu episcopesc, a primit cărma eparhiei ardelen. Voind a caracteriză în modul cel mai fidel starea noastră de atunci, mă provoc la vorbele unui scriitor al nostru de mare autoritate, care ne spune, că atunci, adecă la anul 1846, marele arhieru venind în Ardeal a aflat atât biserica, cât și națiunea noastră în cea mai mare mizerie, înțelenită și amorțită fiind de suferințele grele seculare și lipsită de toate drepturile, atât dumnezezești, cât și omenești, mâhnitul arhieru neavând nici unde să se adăpostească, unde să-și plece capul.

Așa eră atunci. Și acum? Neîmblânzită e încă și acum soarta noastră vi-tregă: Multe sunt încă și acum neajunsurile și durerile noastre. Dar acum *amorțiti nu mai suntem!* Inimi calde avem acum și sus ne sunt sufletele noastre. Avem acum o falnică mitropolie provăzută cu o astfel de constituțiune bisericească, care deschisune-a teren larg de desvoltare și prosperare și care constituțiune formează pentru noi o fortăreață neînvinsă, scut puternic în contra tuturor atacurilor dușmă-noase. Și apoi, ca dar dela bunul Dumnezeu abia visat... ajuns-am ziua epocală de azi, în care falnicei noastre mitropolii, acestei alcătuirii apostolice a marelui nostru arhieru Andreiu, datu-i-am completarea dorită și recerută: *am împodobit-o cu o catedrală monumentală sfințită... și prin aceasta pusu-i-am coroana!*

Catedrală!..... Un cuvânt de o sublimă idee! Din a cărui suflet a izvorît această concepție divină? Izvorît-a din sufletul nobil al marelui arhieru Andreiu, dela care izvorît-au pentru biserica și neamul nostru mai toate acelea daruri și bunătăți de cari azi ne bucurăm. Da, izvorît-a dela El, al cărui nume nu suntem în stare a-l rosti cu destul de profundă venerațiune și pietate. El a fost acela, care la anul 1857 exoperat-a dela Maiestatea Sa, bunul nostru monarh, concesiunea pentru o colectă pe seama bisericeii catedrale. Și Maiestatea Sa, acest părintesc povățuitor al tuturor popoarelor sale credincioase, *primul* a fost care pentru catedrala noastră

a contribuit considerabila sumă de 1000 galbini. El, marele Andreiu a fost, care în scopul colectării, cu un adevărat zel apostolic făcut-a chiar și prin eparhiile străine, chiar și prin Viena și Triest dese călătorii, cari pe timpul acela erau atât de lungi și grele.

Ideea lui sublimă și zelul lui apostolic, cu o putere însuflețitoare și roditoare, transplantatu-s'a apoi și asupra succesurilor săi.

Urmatu-i-a neuitatul și înțeleptul arhiereu *Miron*, care chivernisit-a și augmentat-a fondul catedralei în modul cel mai conștiențios.

Urmata-ți apoi în mod providențial Excelența Voastră. Decenii multe ar mai fi trecut, fără ca din ideia sublimă a marelui Andreiu trup măreț să devină, dacă provedința nu ne-ar fi dăruit cu activitatea și energia caracteristică neîntrecută a Excelenței Voastre, — cu acea activitate neobosită și energie neșarmurită, care câștigatu-v'a și pentru posteritate meritatul predicat de: «*Arhiereul făptuitor!*»

Sprrijinit în modul cel mai puternic de venerabilul nostru consistoriu, ai cărui membri toți la înălțimea chiemării lor au fost, ca și din pământ fermecat-ați capitalul recerut pentru clădirea și înzestrarea catedralei. Cu vorba și în scris, direct și indirect, în tot modul posibil, cucerit-ați inimile credincioșilor și binevoitorilor pentru contribuiri neașteptat de frumoase, bătut-ați la ușa săracilor ca și la ușa bogaților, începând cu frunțașă familie română care poartă stimatul și iubitul nume de «*Mocsanyi*», și care prin iubirea sa de biserică și neam, și prin dărnicia sa rară, totdeauna și într-o toate întrecutune-a pe toți.

Excelență! Pentru toate câte astfel le-ați făcut, bunul Dumnezeu în modul cel mai rar V'a răsplătit. E un adevăr mare și netăgăduit, că sufletul omului se reoglindează în modul cel mai limpede și perfect în făptuirile sale. Considerând acest mare adevăr, Excelența Voastră convins va fi, că bunul Dumnezeu învrednicitu-v'a de o răsplată cerească, de acea rară fericire pământescă, ca contemplând Excelența Voastră maiestatica clădire a catedralei, reoglindat să vă vedeți printr'ânsa nobilul Vostru suflet. Invrednicitu-v'a bunul Dumnezeu ca încă în vieță, și prin propria alcătuire, să vedeți ridicat în mărirea clădire a catedralei monumentul cel mai imponent și neperitor.

Excelență! O știm noi toți foarte bine, că Excelența Voastră, ca un bun păstoriu sufletesc, toate câte le-ați făcut, toate bine și pentru binele și fericirea turmei Voastre le-ați făcut. O știm noi bine, că toate câte le faceți, toate nouă, fiilor voștri credincioși ni-le dați, toate nouă ni-le lăsați. Și noi și privim catedrala aceasta măreață de un astfel de scump și sacru dar. Noi însă, o mai privim și de un falnic monument *al întregului nostru neam românesc*. O privim de un atare monument simbolic, care lumii întregi are să vestească, că un popor, care are în avutul său idei atât de sublime, în mod atât de măreț întrupate, un atare popor *e un popor de caractere antice, e un popor de virtuți și aspirațiuni nobile și mari, e un popor de un măreț viitor!*

Excelență! Intâmplatu-s'a la anul 1860 în presara zilei sfântului Andreiu, că Românii de ambele confesiuni, în înfrățire cordială, voit-au să aducă o ovațiune omagială marelui arhiereu Andreiu, pentru meritele câștigate, atât prin lupta sa națională purtată în senatul imperial din Viena, cât și prin acel fapt al său, că a exoperat reînfrățirea confesiunilor surori române, dând prin aceasta țării și forței noastre naționale întregimea ei dorită și salvatoare. Vitregimea timpului însă a zădărnicit această intenționată manifestație frumoasă. A doua zi apoi, în ziua onomastică

a marelui nostru arhiepiscop, se află la casa dânsului și guvernatorul țării ca gratulant, care frapat eră de vedenia, că arhiepiscopul anume eră îmbrăcat într'o haină veche ruptă și sfâșiată. «Serenitate! — i-a zis arhiepiscopul, — ca și haina de pe mine sfâșiată e și inima mea de nedreptatea de ieri!»

Așa s'a întâmplat atunci! Iar acum? Acum Excelența Voastră îmbrăcat-ați, nu haină ruptă și sfâșiată, ci haină mândră de sărbătoare, pentru că acum datuni-s'a dela bunul Dumnezeu, ca epocala zi de azi, o zi de bucurie și de fericire generală să fie!

Și dacă o oftare mai avem cătră ceriu, e aceea, care izvoarește din adâncul tuturor inimilor noastre, oftarea, ca firul vieții Excelenței Voastre lungit să fie până la cele mai adânci bătrânețe, pentru că îndelungat timp să mai aveți de a Vă bucura de fructele dulci și frumoase ale fapturilor pe cari le-ați îndeplinit și pe cari le veți mai îndeplini!

Excelență, să trăiți!»

Mitropolitul a răspuns din fereastra locuinței sale, mulțămind pentru dragostea arătată astfel:

«Iubiților mei fii sufletești!

Precum se bucură fiecare părinte iubitor de fii, când la adânci bătrânețe se vede încunjurat de fiii săi iubiți, veniți din apropiere și depărtare să-i arete dragostea și recunoștința fiiască, pentru binefacerile părintești, tot asemenea mă bucur acum și eu arhipăstoriul și părintele vostru sufletesc, când din incidentul sfințirii bisericii noastre catedrale, vă văd în număr atât de mare întruniți acum în jurul meu, ca să-mi arătați dragostea și recunoștința voastră, pentru cele ce voiu fi putut lucra și eu în folosul vostru și al bisericii noastre naționale, în timp de preste 50 de ani, de când m'am învrednicit a servi la sfântul altariu al Domnului.

Vă mulțămesc deci din inimă pentru aceste manifestațiuni de dragoste și recunoștință, rugându-vă să mi-le păstrați și în viitor, precum vi le voiu păstra și eu, în tot restul zilelor vieții mele.

Nu știu dacă, și întru cât rodul ostenelelor mele va fi satisfăcut așteptărilor voastre. Aceasta rămâne la aprecierea voastră și a viitorimei. Ceeace știu însă este, că eu încă la primirea darului arhieresc, din propriul meu îndemn am făcut în taină vot solemn înaintea lui Dumnezeu, rugându-l, ca, *numai până atunci să mă lase în viață, până când voiu lucra în folosul bisericii și al poporului nostru!*

Și așa, pe lângă rugăciunile mele zilnice cătră Dumnezeu n'am avut alt dor și altă nizuință mai mare, decât cum să lucru mai mult și mai bine, ca să ridic și biserica noastră și pe clerul și poporul nostru la acea vază, onoare, bunăstare și poziție onorifică, la cari au ajuns și celelalte biserici și ceilalți compatrioți ai noștri, și să se apropie și clerul și poporul nostru tot mai mult de posibilul bine vremelnic și să ajungă la eterna fericire.

Dacă totuș n'am ajuns acestea în măsura de toți dorită, aceasta n'a depins numai dela mine, ci mai mult dela feliuritele împrejurări nefavorabile, cari în tot mpul arhieriei mele s'au succedat unele pe altele.

Iar dacă pe lângă toate acestea tot voiu fi făcut ce s'a putut, precum a amintit venerabilul vostru vorbitor, meritul nu este al meu, ci mai întâiu al preabunului Dumnezeu, care m'a luminat, m'a inspirat și m'a ajutat la asemenea lucrări, din tinerețe până acuma, la etatea mea înaintată. Iar după Dumnezeu meritul este

și al vostru, și mai ales al acelora dintre voi, cari m'ați ajutat și m'ați sprijinit în toate lucrările mele, dela cele mai mici până la zidirea bisericii noastre catedrale. De aceea pentru toate câte s'au făcut, să mulțămim împreună preabunului Dumnezeu, rugându-l să ne lumineze și să ne ajute și în lucrările noastre ulterioare.

Căci să nu uităm, iubiților, că mai este încă foarte mult de lucrat, până să ajungem la acea poziție favorabilă și onorifică, la care au ajuns ceilalți compatrioți ai noștri, și până să ne asigurăm și nouă și urmașilor noștri viitor tot mai bun și mai ferice.

Pentru a conlucra la acel viitor tot cu mai bun succes, trebuie să ne silim a ne însuși și noi tot mai multă cultură și lumină, dela care ne-a împedecat vitregitatea timpurilor trecute. Dar fiindcă la toate acestea, pe lângă stăruințele noastre, se mai cere și ajutorul cel puternic al lui Dumnezeu, de care se împărtășesc ceice țin cu tărie la Sfânta Lui lege, cuprinsă pe scurt în singurul cuvânt al *dragostei creștine*: să cultivăm și să ținem și noi cu aceeași tărie la dragostea creștinească, dela care atârnă toată legea și prorocii, precum au ținut și fericirii noștri părinți. *Să iubim pe Dumnezeu și deaproapele*, și să manifestăm aceasta și *prin fapte*, prin ajutorarea noastră împrumutată și prin ajutorarea bisericilor și școalelor și a altor asemenea institute de binefacere.

Pe lângă acestea *să cultivăm și iubirea de patria mamă*, conlucrând împreună și la fericirea ei, căci fericirea ei este fericirea tuturor fiilor ei, și așa și a noastră.

Să cultivăm credința moștenită dela străbuni către gloriosul nostru împărat și rege Francisc Iosif I, și către întreaga casă domnitoare, către Domnitoriul, căruia după Dumnezeu avem să-i mulțămim și mănosul teren de activitate al bisericii noastre, dând și la această ocaziune expresie eternei noastre recunoștințe și printr'o întreită aclamare:

Să trăiască Maiestatea Sa!

După acestea mulțămindu-vă încă odată pentru dragostea voastră și implorând darul și binecuvântarea ceriului asupra voastră și asupra tuturor alor voștri și împărtășindu-vă și binecuvântarea mea arhierescă, vă rog să duceți aceasta și la ai voștri de acasă, mari și mici, tineri și bătrâni, spunând tuturor, că din adâncul inimei le doresc și lor, ca și vouă, tot binele dela bunul Dumnezeu, acum și întru mulți ani fericiri!»

După aceasta corul seminarial, acompaniat de muzică, a cântat «*Imnul festiv*» compus de *G. Dima*. Apoi convoiul s'a împrăștiat.

Matineul elevilor dela «Seminariul Andreian».

Tinerimea noastră seminarială și-a luat și ea partea cuvenită din șirul festivităților, aranjând un frumos și foarte bine succes matineu al societății de lectură «*Andrieu baron de Șaguna*». S'a ținut în «*Casa națională*», *Luni*, la oarele 11 a. m. Sala festivă eră plină de public ales în frunte cu dignitarii bisericești și fruntașii mireni.

Prezidentul societății, profesorul seminarial *Vasilie Stan*, deschide matineul cu următoarea vorbire, în care tâlmăcește însemnătatea momentului :

«Preasfințite domnule episcop!

Onorat public!

Cu rugăciunile, cu fumul de tămâie și sunetul de clopote prin care Români ortodocși din Ungaria sărbătoresc actul istoric al sfințirii bisericii catedrale, ca o sfântă și pioasă amintire se amestecă glasuri, armonii, ce vin de departe.... străbat până la noi vii și vibratoare de întregă emoțiunea vremurilor trecute. Sunt glasurile părinților noștri, cari au dorit să înalțe Dumnezeu nostru măreț locaș de închinare, dar vremurile protivnice lor, nu le-au îngăduit până acum. Sunt imnuri de laudă și mulțămire, cântate de preoții neamului împăratului ceresc, pentru că și-a plecat urechia la cucernica rugă, ce de veacuri i-o înalță fiii săi îngenunchiați de trufia neprietinilor și le-a trimis ajutoriul său dumnezeesc să-i poată zidi *Casă împodobită* și neamului *simbol văzut* al credinței neînfrânte, iar veacurilor ce vor veni *mărturie* de trăinicia noastră.

Ne plecăm în fața duhului vostru mare, părinți ai noștri, cu sfială ne pătrundem de armonia glasurilor voastre ce se amestecă în cântarea noastră; în acest moment al bucuriei se șterg icoanele întunecate zugrăvite cu amarul vostru și cu umiliri, ne strălucesc numai nobilele voastre străduințe, căror avem să mulțămim bucuria zilei de azi.

Trecutul, când biserici sărăcăcioase și dosite erau loc de închinare și catedrală arhieriei noastre, trăiește azi numai în amintire; și pe noi ne preocupă acum marea realitate a strălucitoarei biserici catedrale, ridicate cu planul elegantelor monumente creștinești, cari fac podoaba arhitecturii orientale.

*

În viața poporului nostru de aici biserica n'a avut numai rolul, ce i-s'a dat de Mântuitorul omenimii, să aline suferințele oamenilor, să-i înfrățească și îndrume la fericire pe pământ și dincolo de hotarele acestei vieți, ci adese-ori a fost sprijinul celor slabi, scut de apărare în contra apăsătorilor și totdeauna cetățuia neînvinșă, unde s'a adăpostit în vremuri de restriște, precum și în timpuri liniștite *inima românească, sufletul românesc, cultura românească*.

Adevărul acesta s'a zis adeseori, dar trebuie repetat mereu, pentru că este una din cele mai frumoase glorie ale bisericii noastre, o glorie la care nu va renunța niciodată fără a perde pe celelalte.

Și dacă în acest moment tot publicul românesc se ocupă de sfințirea catedralei din Sibiu, dacă toate inimile românești stau în jurul bisericii cu dragoste ca o gardă credincioasă gata deopotrivă la moarte și învingere, e semn bun, e semn că nu e numai a unor singuratici, ci e comună sufletului tuturor convingerea, că *în biserică este mântuirea și mărirea poporului român din această țeară, în ea aflăm cu toții chezașia naționalității noastre și speranța independenței culturale*. De aceea ținem la biserică cu toată tăria sufletului nostru, suntem mândri de ea, suntem mândri de tăria ei, suntem mândri de mărirea ei și de câte-ori face un pas înainte, în sufletul nostru se trezește o nouă nădejde.

În aceste clipe istorice, când vâlul viitoriului ca prin farmec ne lasă să aruncăm o ochire asupra tainelor ascunse omului muritor, membrii societății de lec-

tură «Andreiu Șaguna» sunt viu mișcați, sufletele lor plutesc fericite în regiunile senine ale idealului, pentru că zăresc viitorul bisericii mândru, ca și mândra biserică catedrală, care-i va fi de azi înainte simbol văzut.

În ei e formată convingerea, că o biserică catedrală monumentală, dacă vor lipsi din ea arteriile puternice, purtătoare de viață, *clerul luminat, zelos și cinstit* rămâne un corp scânteietor de strălucire, dar mort, ce-și așteaptă suflarea dumnezeiască, viața, sufletul, care va da glas auzit acestei alcătui.

Generațiilor de tineri membri ai societății «Andreiu Șaguna», învățătorimii și clerului de mâne, ce-l crește seminariul din fața catedralei, îi este ursit norocul să facă în viitor din această frumoasă zidire expresiunea cea mai înaltă și curată a tuturor aspirațiilor noastre românești, păzind neatinsă cinstea tradițiilor bune din trecut.

Nu este aceasta numai o *dorință* pornită din îndemnul spre mai bine, ci în fața Sionului românesc ridicat din truda noastră a tuturor este *chemarea* celor ce se văd venind și celor ce vor veni cu dorul sfânt să dea acestei zidiri *duh cald, duh de viață, duh regenerător*; pentru vremurile ce se vor urmări este *hotărîrea* tare a celor chemați să fie preoții și învățătorii neamului.

Insuflețit de aceste idei, deschid ședința festivă aranjată de societatea de lectură «Andreiu Șaguna» din prilejul sfințirii bisericii catedrale și în numele membrilor ei vă zic un călduros «Bine ați venit la sărbătoarea noastră».

Programul serios și acomodat privilegiului a fost executat spre cinstea tinerimii seminariale.

Orchestra societății a făcut începutul cu un patpuriu de melodii naționale de T. Popovici. Corul a întonat apoi sub conducerea dirigențului T. Popovici două piese: «*Dorul înstrăinatului*» de Flechtenmacher și balada «*Mănăstirea Putna*» de Vorobchievici.

Punctul de forță a fost disertația clericului *Ioan Duma-Paltin* despre «*Rolul istoric al bisericii ortodoxe în viața poporului român*», dovedind cu momente din trecutul neamului, cum biserica a fost temelia existenței noastre de azi și mama, la sinul căreia neamul nostru și-a adăpostit toate nădejdlile și i-a dat puterea de-a suportă urgiile și greutățile din trecutul înorat. *Titu Morariu* declamă «*Cătră pace*» de P. Cerna și încheie cu «*Oltul*» de O. Goga.

Episcopul Aradului *Ioan I. Papp* mulțamește în numele celor prezenți pentru frumoasele momente de distracție și și instructive.

Conferența profesorului N. Iorga.

Tot Luni, la oarele 4 p. m., a ținut profesorul universitar *Nicolae Iorga* dela București în «Casa națională» o conferință festivă despre «*Vieța culturală românească de azi*», amintind și aceea, că «catedrala sfințită înfățișează înainte de toate un spirit de jertfă, care va trăi vecinic în cei ce-și vor aduce aminte de cheltuielile duioase, muncite sângeros

ale celor ce au înălțat-o . . . și închipuie minunea unirii oamenilor prin idei înalte și cuprinși de simțul de închinare către ce e mare».

Producțiuni artistice.

Șirul festivităților l-a încheiat producțiunea cea mai aleasă, adică concertul festiv al reuniunii de cântări. Programul bogat și variat s'a început cu «*Irmosul dela intrarea în biserică*» de *G. Dima*, o cântare bisericască anume aleasă pentru această ocazie, și a culminat în cântarea dela sfințirea bisericilor «*Inoiește-te, înoiește-te, noule Ierusalime, că a Domnului mărire preste tine a strălucit*», compoziție de *Gavriil Muzicescu*, cântate de excelentul și puternicul cor al reuniunii. Corul a mai cântat balada «*Stefan cel mare*» de *G. Dima*. Solo a cântat doamna *Veturia Trițeanu*, doamna *Dr. Beu*, d-șoara *Elena Cunțanu*, părintele *Isaia Popa* și clericii *A. Medrea* și *N. Dămian*.

Cu acest privilegiu s'a dat Duminecă după banchet și o reprezentațiune teatrală în «*Casa națională*» sub conducerea actorului *Zaharie Bârsan* și cu concursul mai multor diletanți. S'a jucat drama «*Năpasta*» de *I. Luca Caragiali*.

O producțiune cu declamări și cântări au dat și meseriașii din Sibiiu.

Astfel au decurs și s'au încheiat șirul festivităților, împreunate cu sfințirea catedralei din Sibiiu, deschisă acum credincioșilor ei, ca să fie multe veacuri izvor viu de virtuți creștinești și cetățenești pentru toți câți vor intra într'ânsa.

